

N:o 153.

Ank. till Riksd. kansli den 21 maj 1907, kl. 6,30 e. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsanslag till bestridande af hyresafgiften för åren 1907 och 1908 för lokal till den af föreningen för arbetarskydd i Stockholm anordnade permanenta utställningen af skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet.

(2:a U. A.)

I en till Riksdagen den 26 sistlidne april aflåten proposition (n:o 186) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att, till bestridande af hyresaaafgiften för åren 1907 och 1908 för lokal till den af föreningen för arbetarskydd i Stockholm anordnade permanenta utställningen af skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet, på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 4,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf under innevarande år disponera hälften, eller 2,000 kronor.

Departementschefen har i detta ärende till ofvanberörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Den 28 april 1905 stiftades »föreningen för arbetarskydd». Enligt de för föreningen antagna stadgar har föreningen till uppgift att till förekommande af olycksfall i arbete och till förebyggande af förhållanden, som kunna menligt inverka på arbetarnas lif och hälsa, söka väcka intresset för åstadkommande och begagnande af lämpliga skydds-

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 4 Saml. 1 Afd. 98 Häft. (N:o 153.)

anordningar; och vill föreningen, enligt stadgarna, för uppnående af detta ändamål:

1:o samla modeller, ritningar och beskrifningar af skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet;

2:o genom utställning af dylika skyddsanordningar, preparat af sjukliga förändringar å yrkessjukdomarnas område m. m. visa arbetsgifvare, förmän, arbetare och alla däraf intresserade, huru skyddsanordningar funktionera samt huru sjukliga tillstånd vid yrkesutöfning kunna uppstå och förebyggas;

3:o bereda spridning åt ritningar å och meddelanden angående skyddsanordningar;

4:o anskaffa och för allmänheten tillhandahålla in- och utländska böcker, tidskrifter och annat tryck angående skyddsåtgärder, yrkeslagstiftning samt andra hithörande frågor;

5:o genom föredrag, ambulatoriska utställningar och dylikt vidga kännedomen om olika åtgärder för arbetarskydd.

Föreningen har under april månad år 1906 i Stockholm öppnat en ständig utställning af skyddsanordningar mot olycksfall i arbetet. Då det för vinnande af största möjliga intresse från den besökande allmänhetens sida varit af vikt att sätta utställningen i samband med utställningar rörande andra sociala frågor, inbjöd föreningen nationalföreningen mot tuberkulos, centralförbundet för socialt arbete samt centralförbundet för nykterhetsundervisning att gemensamt med föreningen öppna utställningar af föremål, hörande till dessa föreningars verksamhet, hvilka inbjudningar jämväl antagits. Dessa sålunda åstadkomna gemensamma utställningar äro afgiftsfritt för allmänheten tillgängliga i två för ändamålet förhyrda, i huset n:o 23 vid Birgerjarlsgatan i Stockholm belägna lokaler, af hvilka den större, för föreningen för arbetarskydd, nationalföreningen mot tuberkulos och centralförbundet för socialt arbete gemensamma lokalen af föreningen för arbetarskydd förhyrts för tiden från den 1 januari 1906 till den 1 oktober 1907 för ett årligt hyresbelopp af 3,300 kronor, af hvilket belopp emellertid nationalföreningen mot tuberkulos erlägger 1,000 kronor och centralförbundet för socialt arbete 300 kronor. Centralförbundet för nykterhetsundervisning har förhyrt en särskild utställningslokal i samma hus mot ett årligt hyresbelopp af 1,000 kronor.

Till bestridande af den för år 1906 på föreningen för arbetarskydd belöpande kostnaden för hyra af nämnda lokal anhöll föreningen i en i maj 1906 till Kungl. Maj:t ingifven skrift, att föreningen måtte för samma år af allmänna medel tillerkännas ett anslag af 2,000 kronor.

Förutom nyss relaterade sakförhållanden anförde föreningen till stöd för denna sin framställning, att föreningens kostnader för berörda utställning åtminstone under det första året efter utställningens öppnande gifvetvis komme att blifva ej så obetydliga. Föreningen hade nämligen måst ikläda sig afsevärda utgifter för organisationen af utställningen, såsom inköp af inventarier, montering af de för igångsättning afsedda maskiner, inledning af elektrisk belysning och kraft m. m. Därtill komme kostnader för tillsyn och för visning af maskinerna under gång, elektrisk drifkraft och belysning m. m. Då föreningen icke kunde betäcka dessa kostnader med afgifterna från föreningens årligen betalande medlemmar och, med tanke på föreningens framtida verksamhet, det icke läte sig göra att till bestridande häraf förbruka större delen af de afgifter, som blifvit af föreningens stiftande medlemmar på en gång till föreningen inbetalta, hade föreningen, med fäst afseende jämväl därå att dess ändamål och verksamhet vore af största allmännyttiga art och afsedd att vara såväl till den svenska arbetarbefolkningens skydd som jämväl till svenska arbetsgifvares gagn, ansett sig böra söka åt sig utverka anslag af allmänna medel.

Öfver denna framställning afgaf kommerskollegium infordradt underdånigt utlåtande och erinrade därvid, att kollegium redan i sin underdåniga berättelse öfver yrkesinspektionens verksamhet under år 1904 ifrågasatt, att den af föreningen för arbetarskydd då planerade utställningen skulle genom bidrag af allmänna medel lämnas understöd från statens sida; och fann sig kollegium, med afseende å betydelsen och gagnet af en dylik för allmänheten afgiftsfritt tillgänglig utställning samt det sätt, hvarpå ifrågavarande utställning planagts och igångsatts, äga full anledning att tillstyrka bifall till föreningens framställning.

Enligt nådigt beslut den 16 november 1906 tilldelade Kungl. Maj:t föreningen för år 1906 af till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel ett belopp af 2,000 kronor till bestridande af hyresafgiften för lokalen till ifrågavarande af föreningen anordnade utställning.

Nu har föreningen i särskilda till Kungl. Maj:t ingifna skrifter i underdånighet anhållit om anslag till ifrågavarande ändamål jämväl för åren 1907 och 1908, för hvarterdera året med nämnda belopp, 2,000 kronor.

Till utredning om behovet af dessa anslag har föreningen lämnat ur föreningens förvaltningsutskotts berättelse för åren 1905 och 1906 hämtade redogörelser för föreningens inkomster och utgifter under samma år, hvaraf framgår, att, oafsedt berörda, vid 1906 års utgång

ännu icke uppburna statsanslag af 2,000 kronor, föreningen af »stiftande medlemmar», hvilka enligt föreningens stadgar hade att erlägga afgift för en gång med minst 100 kronor, uppburit tillhoppa 9,850 kronor, samt att föreningens inkomster i öfrigt utgjorts, under år 1905 af afgifter af 64 årsbetalande medlemmar 650 kronor och räntor 162 kronor 67 öre, eller tillhoppa 812 kronor 67 öre, samt under år 1906 af afgifter af 100 årsbetalande ledamöter 1,040 kronor, räntor 271 kronor 62 öre samt ersättning af utställare och andra för af föreningen gjorda utlägg 328 kronor 27 öre, eller tillhoppa 1,639 kronor 89 öre. Föreningens utgifter hade för år 1905 utgjorts af dels ett redan i detta års räkenskaper upptaget belopp för lokalhyra för tiden från och med den 1 januari till och med den 31 mars 1906, 500 kronor, samt åtskilliga till expenser m. m. hänförliga utgifter om tillhoppa 520 kronor 30 öre, eller tillhoppa 1,020 kronor 30 öre. För år 1906 hade utgifterna utgjorts af lokalhyra 2,000 kronor, lokalens städning, rengöring och belysning tillhoppa 311 kronor 30 öre, möbler och inventarier 1,123 kronor 83 öre, elektriska ledningar och deras uppsättning äfvensom transmissioner tillhoppa 1,548 kronor 5 öre, aflöning af maskinist jämte afgift för elektrisk kraft tillhoppa 952 kronor 80 öre samt till expenser m. m. hänförliga utgifter 1,523 kronor 29 öre, eller tillhoppa 7,459 kronor 27 öre.

Rörande ifrågakvarande utställning har föreningen meddelat, att densamma från dess öppnande den 28 april 1906 till den 24 januari 1907 varit besökt af mer än 19,000 personer. På särskilda tider hade utställningen visats för en del enskilda personer, sällskap och föreningar samt skolor under vederbörande lärares ledning, därvid äfven föredrag hållits af föreningens sekreterare. Så t. ex. hade utställningen demonstrerats för arbetare från Norstedt & Söners boktryckeri, mekaniska verkstadsarbetare från Sundbyberg, nykterhetsföreningar, Stockholms verkmästarförening samt en af järnvägsstyrelsen tillsatt kommitté för välfärdsanordningar. I och för studier hade åtskilliga personer från utlandet besökt utställningen, däribland en finsk stipendiat, Finlands yrkesinspektris, ordförandena i Dansk industriförenings styrelse och verkställande utskott. I Köpenhamn ämnade man under innevarande år öppna en utställning af arbetarskyddsanordningar efter mönster af utställningen i Stockholm. I afseende å villkoren för utställande af föremål å utställningen gällde, att platshyra ej debiterades, hvaremot utställare vore pliktig att bekosta frakt och uppsättningskostnad för utställt föremål jämte returfrakt, om sådan komme i fråga, äfvensom emballeringskostnad. Kostnaden för behöflig drifkraft bestredes af föreningen.

Vid slutet af år 1906 hade omkring ett åttiotal föremål varit å utställningslokalen utställda, förutom fotografier samt in- och utländsk litteratur rörande arbetarskydd, social lagstiftning m. m. Inom utställningen hade hållits flera föredrag af föreningens sekreterare för olika föreningar af såväl arbetare som förmän, därvid samtliga föredrag berört områden, hänförliga under arbetarskydd eller yrkesansvar, och utställningsföremålen tjänstgjort såsom åskådningsmateriel.

Enligt af föreningen lämnade upplysningar finnes i åtskilliga af utlandets städer sedan flera år upprättade permanenta arbetarskyddsutställningar. Den äldsta utställningen af förevarande slag hade öppnats i Wien för aderton år sedan och åtnjöte numera bidrag af staten. I Paris finnes sedan år 1894 en utställning, benämnd Musée social, och hade sedermera permanenta arbetarskyddsutställningar öppnats i Amsterdam med anslag af staten och kommunen samt i München, Brüssel, Zürich m. fl. städer. Den största permanenta utställningen för arbetarskydd vore dock den för fyra år sedan af Tyska riket upprättade »Stetige Ausstellung für Arbeiterwohlfort» i Charlottenburg (Berlin), hvilken utställnings byggnader och organisation kostat staten öfver 1 million mark, hvarförutom staten bidroge med ett årligt anslag af 50,000 mark till administrationskostnader. Sistnämnda utställning omfattade jämväl ett tuberkulosmuseum och en nykterhetsutställning.

Slutligen har föreningen i sin förenämnda ansökning om statsunderstöd för år 1908 meddelat, att föreningen låge i underhandling med ägaren till huset n:o 23 Birgerjarlsgatan att från den 1 nästkommande oktober på ytterligare två års tid eller till den 1 oktober 1909 förhyra omförmälda af föreningen nu förhyrda lokal. Därest aftal med ägaren till den nuvarande lokalen ej kunde träffas på samma villkor som förut — eller möjligen med någon mindre ökning i hyresbeloppet — vore det föreningens afsikt att jämte öfriga förut nämnda, i utställningen deltagande föreningar förhyra annan lämplig lokal med centralt läge, för hvilken dock hyresbeloppet för föreningens lokal med all säkerhet ej komme att understiga det för år 1906 utgående beloppet, 2,000 kronor.

Blefve det fråga om att förhyra annan lokal, vore det högst antagligt, att, därest skäligt hyrespris skulle erhållas, lokalen måste förhyras på flera år. Af vikt vore dock för utställningen, att den erhöile en lokal, som kunde disponeras för längre tid; men utan säkerhet om statsbidrag vore det svårt för föreningen att binda sig vid en dryg hyra. De inkomster, som erhöiles genom årsafgifter af medlemmarna i föreningen, försloge icke långt och behöfdes till aflöning åt

maskinist, elektrisk drifkraft och belysning samt till komplettering och utvidgning af utställningen m. m. I den händelse föreningen på grund af bristande medel måste upphöra med sin utställning, vore det antagligt, att det skulle dröja länge, innan någon ny liknande utställning komme till stånd. De kostnader, som redan nedlagts, och de anordningar, som vidtagits, blefve ock i sådant fall till ingen nytta. Att utställningen fyllde ett verkligt behof, bevisades af de talrika besöken å utställningen samt det intresse, hvarmed densamma af arbetsgifvare och arbetare omfattades.

Kommerskollegium, hvars utlåtanden inforrats jämväl öfver nu ifrågavarande ansökningar om statsunderstöd för åren 1907 och 1908, har förklarat sig anse samma förhållanden, hvilka föranledde meddelande af understöd åt föreningen för år 1906, fortfarande vara för handen, på grund hvaraf kollegium tillstyrkt bifall till de nu förevarande ansökningarna.

Ifrågavarande, af föreningen för arbetarskydd anordnade permanenta utställning af skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet fyller tvifvelsutän ett betydelsefullt och af uppmuntran från statens sida väl förtjänt ändamål. Och då af den lämnade redogörelsen för föreningens ekonomiska ställning framgår, att föreningens inkomster, åtminstone för närvarande, icke på långt när förslå till täckande af de af utställningen föranledda utgifter, tvekar jag icke att tillstyrka, att föreningen måtte, i den form och den utsträckning, föreningen själf ifrågasatt, erhålla bidrag af statsmedel till fortsättande af utställningsverksamheten.»

I öfverensstämmelse härmed och då de till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel, som skulle kunna ifrågakomma att för ändamålet anlitas, icke lämnade tillgång till det nu ifrågasatta statsbidraget, hemställde departementschefen om aflåtande af förevarande proposition.

*Utskottets
yttrande.*

Med hänsyn ej mindre till ifrågavarande utställnings stora sociala betydelse än äfven därtill att, enligt hvad i ärendet blifvit upplyst, föreningens för arbetarskydd ekonomiska ställning icke är sådan, att den tillåter föreningen att själf bestrida den på föreningen belöpande andelen af hyreskostnaden för utställningen, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må till bestridande af hyresafgiften för åren 1907 och 1908 för lokal till den af föreningen för arbetarskydd i Stockholm anordnade perma-

nenta utställningen af skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet, på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 4,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf under innevarande år disponera hälften eller 2,000 kronor.

Stockholm den 21 maj 1907.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
